

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ ДО ТВОРЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статье рассматриваются условия формирования профессиональных качеств будущего учителя.

The article deals with the conditions for forming professional qualities of a future teacher.

Оновлення та реформування освіти в Україні зумовило зміни у змісті й організації діяльності шкіл, що позначилось на активності прояву їхньої інноваційної спрямованості. Тож особливої актуальності набуває проблема адекватного кадрового забезпечення: потребою школи і суспільства є педагоги-професіонали, які знаються на тенденціях, напрямках,

процесах сучасної педагогіки, здатні творчо підходити до організації навчально-виховної діяльності учнів на уроках та в позаурочний час.

Творча діяльність вчителя знаходить своє відображення у розробці й впровадженні елементів нового змісту освіти, нових навчально-виховних технологій, зміцненні зв'язків школи з наукою, використанні світового педагогічного досвіду. Це вимагає змін у методологічній і технологічній підготовці студентів: формування у них інтересу до інноваційних процесів, світоглядної педагогіки; спонукання їх до пошуку способів підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Такий підхід до формування професійних якостей майбутнього вчителя є однією з передумов підготовки педагога-новатора із творчим, науково-педагогічним мисленням.

Вивчення проблеми формування особистості майбутнього вчителя репрезентовано у психолого-педагогічній літературі широким колом дослідників (Ф.М.Гоноболін, О.В.Скрипченко, Н.В.Кузьміна, М.М.Левіна, В.О.Сластьонін, Л.В.Кондрашова, О.Г.Мороз, Р.І.Хмелюк, Л.П.Вовк, В.І.Бондар, А.В.Мудрик, В.І.Луговий, В.Г.Кузь та ін..).

Сьогодні науковці пропонують різноманітні концепції навчання та виховання у вищих закладах освіти і відповідні технології для їх реалізації. Вагомий внесок у теорію та практику підготовки педагогічних кадрів зробили В.О.Сластьонін, Л.В.Кондрашова, О.Г.Мороз, Р.І.Хмелюк, Л.О.Хомич, Л.В.Григоренко та ін. В їхніх працях досліджуються різноманітні аспекти вдосконалення професійної підготовки студентів; розкриваються основні функції майбутнього спеціаліста, що забезпечують ефективність його адаптації до реальної професійної діяльності. Основна увага приділяється підготовці творчої особистості майбутнього спеціаліста.

Проблема підготовки вчителя історії до творчої педагогічної діяльності поки що не знайшла всебічного відображення у наукових дослідженнях.

Серед навчальних дисциплін, що опановуються студентами історичного факультету, одне з провідних місць займає методика навчання історії у школі. Саме ця дисципліна

разом з педагогікою і психологією сприяє розвиткові педагогічного мислення студентів.

Відповідно до нової мети сучасної шкільної історичної освіти, пріоритет надається не *предметному аспекту* (кількості інформації, що її запам'ятав учень), а *мотиваційному, аксіологічному* (ціннісному) та *процесуальному*. Учні мають розуміти природу і сутність наукових історичних знань, критично сприймати інтерпретації історичного процесу істориками, бути здатними дати його власне бачення та аргументоване тлумачення [4,19]. Саме тому студенти, майбутні вчителі історії, повинні добре знати механізми впливу на розвиток особистості учня засобами змісту шкільного курсу історії.

Одним із шляхів підготовки студентів до творчої професійної роботи є залучення їх до активної пізнавальної діяльності. Практика свідчить, що ефективними засобами активізації пізнавальної діяльності студентів можуть бути: проблемний виклад матеріалу; частково-пошуковий метод у процесі опрацювання методичної літератури; участь у дебатах, диспутах, дискусіях, громадянських форумах; виконання науково-дослідницьких робіт (підготовка рефератів, написання курсових та кваліфікаційних робіт). Так, наприклад, під час вивчення теми „Урок історії. Його типи та побудова” викладач, активізуючи знання своїх вихованців з педагогіки (дидактики), пропонує студентам пригадати різні класифікації уроків (Г.І.Шукіна, В.О.Онищук, Б.П.Єсіпов, М.О.Данилов), а потім визначити *особливості побудови уроку історії*, спираючись на основні положення сучасної методики [1,60-64; 3, 151-192].

До практичного заняття майбутні вчителі повинні *розробити конспект уроку* (тему, мету та тип його з відповідною структурою студенти обирають самостійно). Алгоритм виконання цього завдання передбачає такі кроки:

- вивчення історичної літератури з обраної теми;
- опрацювання методичної літератури з метою визначення методів, прийомів, засобів організації навчальної діяльності учнів на уроці;

- висунення припущень стосовно можливих шляхів активізації пізнавальної діяльності школярів та розробка власного розгорнутого конспекту уроку з обраної теми;
- підготовка наочності, фрагментів історичних документів, картографічних джерел тощо.

Виконуючи завдання, студенти детально опрацьовують методичну літературу, виокремлюють та аналізують ті рекомендації, що стосуються організації діяльності учнів при вивченні певної історичної інформації; моделюють майбутній урок. Крім того, кінцевим результатом їх творчого пошуку можуть бути оригінальні ідеї, нестандартні підходи в управлінні навчальною діяльністю учнів.

Для підтримки інтересу майбутніх вчителів історії до нового в сфері освіти доцільно звертати увагу студентів на новітні освітні концепції, основні орієнтири в освітній галузі країни. Це передбачає ознайомлення студентів із Законом України „Про загальну середню освіту”, з положеннями про реформування навчально-виховного процесу у школі, викладеними у Національній доктрині розвитку освіти в Україні, з сучасними педагогічними технологіями, творчими доробками вчителів-новаторів тощо.

Значущість теоретичних знань з психолого-педагогічних та методичних дисциплін студенти усвідомлюють під час виконання курсових та кваліфікаційних робіт. *Курсова робота* – це одна із важливих ланок у підготовці майбутнього вчителя до творчої професійної діяльності, „перша сходинка до педагогічної мудрості” (В.О.Сухомлинський). *Кваліфікаційна робота* – це комплексне наукове дослідження, яке підтверджує рівень професійної підготовки випускника, його здатність до творчого поєднання теоретичних знань, передового педагогічного досвіду з власними уміньми здійснювати спостереження та проводити експериментальне навчання.

Виконуючи самостійно такі наукові дослідження, студенти поглиблюють теоретичні знання з обраної теми, розвивають педагогічне мислення, вчать діагностувати стан конкретної проблеми у сучасній школі та визначати шляхи

активізації навчально-виховного процесу, підвищення його результативності.

Володіючи теоретичними знаннями про шляхи та механізми вдосконалення змісту навчання учнів, студенти-історики під час проходження педагогічної практики мають реальні можливості проявити свої творчі здібності у доборі навчального матеріалу для викладання певних тем, у використанні цікавих відомостей із суміжних дисциплін (література, образотворче мистецтво, народознавство тощо).

Слід зазначити, що історія як шкільний предмет має величезний виховний потенціал. Це вимагає ознайомлення майбутніх вчителів з технологією національного виховання.

Вивчаючи основи технології формування національно-патріотичних рис учня, студенти усвідомлюють, що формування національної самосвідомості особистості – це один з найважливіших напрямків національного виховання. Завдяки йому в учнів формується “система основних компонентів духовного світу: народний світогляд, національний характер і темперамент, національний спосіб мислення, народна мораль етика та естетика, національна свідомість і самосвідомість” [2]. Так, наприклад, вивчення курсів „Вступ до історії України” (5 кл.), „Історія України” (7-9 кл.) з використанням здобутків національної культури сприятиме глибшому усвідомленню учнями вагомості матеріальних та духовних надбань українців минулого, вихованню у них відчуття власної причетності до історії своєї Батьківщини.

Отже, підготовка майбутніх вчителів історії до творчої педагогічної діяльності ґрунтується на сформованості у студентів навичок працювати з психолого-педагогічною, методичною та іншою фаховою літературою, умінь педагогічного бачення проблем навчання історії сучасних школярів, здійснення пошуку шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів та вдосконалення ефективності навчально-виховного процесу.

Література

1. Комаров В.О. Методика навчання історії в школі.-Кривий Ріг: Видавничий дім, 2003.-106 с.

2. Концепція національного виховання // Рідна школа.-2000.- №5.- С.42-61.
3. Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе.- М.: Владос, 2002.-240 с.
4. Фідря О. Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів // Історія в школі.-2003.- №3.- С.18-23.